

A Jelenkor postájából

A folyóirat februári számában Nagy Imre értékes tanulmányt tett közzé – bizonyára pécsi irodalomtörténete készülő 20. századi kötetének előmunkálataként – az 1920-as évek végén, a bölcsészettudományi karon hallgatók által alapított Batsányi János Társaságról, melyet három önálló portréval is kiegészített a társaság legjelentősebbnek ítélt tagjairól: Fejtő Ferencről, Kováts Józsefről és Kardos Tiborról. Az alábbiakban egy, a tanulmányában nem hivatkozott visszaemlékezés rövid összefoglalásával szeretném kiegészíteni az általa megrajzolt képet. Dénes Tibor 1973-ban írta *Et in Arcadia ego* című cikkét, amely egyik esszékötetében, az *Arcok és harcok*ban olvasható (München, Újváry „Griff” – Nemzetőr, 1979. 137–143.). Ez az általam ismert leginkább szkeptikus értékelése az egykori irodalmi önképzőkörnek. Dénes 1956 után svájci emigrációban élt, kiváló esszéista volt és talán kevésbé kiváló elbeszélő – néhány évvel ezelőtt Tüskés Tibor terjedelmes arcképet írt róla a *Jelenkor*ba *Dénes Tibor ébresztése* címmel (2007/9, 918–930): az olvasót, aki érdeklődne a szerző iránt, e tanulmányhoz utalnám.

Az *Et in Arcadia ego* a szerző jellegzetes, csapongó, kissé modoros, kissé szarkasztikus stílusában teszi szóvá – Rónay Lászlónak *Az Ezüstkör nemzedéke* című monográfiája kapcsán –, hogy az irodalomtörténészek olykor nem túl jelentős régi fejleményeket utólag nagy vállalkozásként mutatnak be: így történt ez szerinte a két számot megélt *Ezüstkör* című folyóirattal, és az előzményeként tárgyalt pécsi Batsányi Társasággal is. Cikkében nemcsak Rónay értékelését és adatait vitatja, hanem László Lajos tanulmányát és Kardos Tibor visszaemlékezését is (mindkettő az 1963-as *Jelenkor*ban jelent meg, Nagy Imre tanulmánya hivatkozott rájuk). Pécsi egyetemi éveit Dénes „számos ballépései” egyikének nevezi: „alig kerültem Pécsre, máris elkíváncsoztam”. Az itt rászakadt magányból idősebb hallgatótársa, Kováts József mentette ki: „ha nem futottam el tüstént az öttorony városából, miatta nem tettem. Tolnai Vilmos (a magyar irodalomtörténet egyik tanára) mellett Kováts Józseftől tanultam a legtöbbet. Vagyis tőle tanultam igazán Pécsset! [...] Micsoda szív volt ez a betegszívű fiú! Milyen kivételes tehetség! Valamennyiünk közt messzemenesse a leghetesebb.” Dénes elbeszélésében a kettejük barátságából nőtt ki a Batsányi Társaság.

„Így esett, hogy javasoltam egyszer: alapítsunk társaságot. Valószínűleg azért tettem, hogy új barátomat tartósan magamhoz fűzzem” – írja Dénes. A Társaság harmadik tagjának pedig Kardos Tibort választották ki. „Aki már ekkor tiszteletet parancsolt. Célratörő akarat, roppant munkabírási, csökönyös kitaratás, az anyagot összefogó erő, ez volt – ez ma is – Kardos.” Dénes bemutatásában kamaszos vállalkozásnak tűnik a társaság-alapítás: „fejem csóválva olvasom Kardos állítását, hogy »inkább csak az irány volt világos előttünk, mint a program«. Semmi nem volt világos előttünk. Játszottunk. Alapszabályokat fabrikáltunk, tisztikart választottunk. »Közfelkiáltással« Kováts lett az elnök, a jegyző Kardos, szerénységem a titkár. Pénztárosra – sajnos – nem volt szükség.” De még hiányzott a tagság. Dénes két tagról emlékezik meg: Kolozsvári Grandpierre Emilről és Fejtő Ferencről. „A csekélyke létszámért mi hárman – az alapítók – voltunk a hibásak. Csak játékos kamaszok tudnak ifjonti hibriszükben ilyen magas mércét megszabni. Ezért lettek kevesen a választottak és ezért vizsgálom most gyanakvón az utólag gyártott taglistákat”.

A „szellemi-lelki légszomj miatt” „volt szükségünk a Batsányi Társaságra”, írja a hajdani titkár, mert „nem akartunk elsüllyedni a kisváros és a bölcsészkar lábujjában. Mert láb volt ez is, az is, az utóbbi különösképpen. Néhány véletlenül odavetődött, jeles tudós, igen. De a többi nyilvános rendes méltóságos úr!?” Dénes Tibor szerint „Tolnai Vilmos nevezetes kollégiumának ösztönzésére” választották a Batsányi Társaság nevet. Belügyminisztériumi működési engedélyt akartak ugyan szerezni, ám végül is csak egyetemi ön-

képzőkör lett a társaság. Zárt üléseiken „meghallgattuk és bíráltuk egymás irományait”, a nyilvános üléseken pedig felolvasták őket a közönségnek: vagy harminc ember (az összes hallgatók fele) töltötte meg az V-ös tantermet. „És emlékszem néhány szép délutánra, azok felvillanó képeire. Arra, ahogy modorunk szerint így vagy úgy, de mindig ifjúi hévvel olvastunk fel Adyról és Ráskai Leáról, Batsányiról és mindnyájunk bálványáról, Szabó Dezsőről. (Időbe telt, míg levakartuk magunkról ez utóbbi romantikus stílusáradatát.)” És lapalapítást is tervezgettek, az első szám anyaga össze is állt – Fischer Béla, Baranya vármegye kultúrapártoló alispánja biztosította volna hozzá a pénzt –, ám végül nem jelent meg: „épp azok a professzoraink gáncsolták el a kezdeményezésünket, kiknek segítségére elsősorban számítottunk”.

Cikkének végkövetkeztetése pedig így hangzik: „Sem irodalmi iskola nem volt a Batsányi János Társaság, sem valamely kiléptékezett iránynak nem vágott mezsgyét. Még véd- és dacszövetség sem voltunk” – mindössze „néhány szárazra vetett, ott magára hagyott ifjú önképzésre, kifejezési lehetőségre törekvése”. Önironikus visszaemlékezéséhez persze hozzáfűzhetjük (s talán azt is kívánta elérni, hogy hozzáfűzzük), hogy az önképzőkörök többségének a felolvasói utóbb általában eltűntek az irodalmi közvélemény szeme elől, a Batsányi Társaság öt fiatalembere viszont máig látható életművet hozott létre. Az én könyvtáramban Dénesnek két kései kötete van meg: az *Arcok és harcok* – melyet Tüskés sem emlegetett – és világirodalmi tárgyú esszéket tartalmazó párdarabja, *Az ember milyen volt?* Utóbbiból választottam ki egykor két írását *A magyar esszé antológiája* IV. kötetébe: Dénes Tibor ugyanis a műfaj jelentős magyar mestere volt. Éppúgy portrét érdemelne az eljövendő pécsi irodalomtörténetbe, mint batsányis társai, hiszen Pécssett kezdődött – Péterfy Jenőről írott disszertációjával – az ő pályája is.

Takáts József

40
 Két december
 Régiak 1917
 - 20. január - az ország, az ország,
 a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve

Meglátás, a szegények - a szegények
 a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve

1918. Jan.
 Magyarországon a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve

1918. Jan.
 Magyarországon a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve

42
 Két december
 Régiak 1917
 - 20. január - az ország, az ország,
 a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve

Magyarországon a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve

Magyarországon a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve

Magyarországon a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve
 a szegények sors-jámból nézve

A lapunk februári számában közölt, Nagy Imre által jegyzett *A Batsányi János Társaság a pécsi bölcsészkaron* című írásának egyik illusztrációja helyesen. Csorba Győző Kardos Tibor halálára írt *Két december* című versének kézirata

Szerzőink

- Sándor Iván** (1930) – író, esszéista, Budapesten él.
- Dérczy Péter** (1951) – kritikus, szerkesztő, Budapesten él.
- Takács Zsuzsa** (1938) – költő, műfordító, Budapesten él.
- Forgách András** (1952) – író, dramaturg, műfordító, Budapesten él.
- Kukorelly Endre** (1951) – költő, író, Budakalászon él.
- Kun Árpád** (1965) – költő, író, Marifjørában (Norvégiában) él.
- Darvasi László** (1962) – író, Budapesten él.
- Babarczy Eszter** (1966) – kritikus, műfordító, eszmetörténész, Budapesten él.
- Patak Márta** (1960) – író, műfordító, Leányfalun él.
- Andrea Levy** (1956–2019) – jamaikai származású brit író.
- Tóth Bálint Péter** (1985) – fordító, Budapesten él.
- G. István László** (1972) – költő, esszéista, tanár, Budapesten él.
- Molnár Krisztina Rita** (1967) – költő, gimnáziumi tanár, Telkiben él.
- Kulin Borbála** (1979) – irodalomtörténész, a *Vörös postakocsi* szerkesztője, Debrecenben él.
- Raffay Sára** (2000) – költő, a PTE BTK kommunikáció szakos hallgatója, Pécsen él.
- Sziveri János** (1954–1990) – költő, drámaíró, 1980–1983 között az *Új Symposion* főszerkesztője.
- Melhardt Gergő** (1993) – kritikus, a Digitális Irodalmi Akadémia szerkesztője, Budapesten él.
- Bodor Ádám** (1936) – író, Budapesten él.
- Jánossy Lajos** (1967) – író, kritikus, Budapesten él.
- Márton László** (1959) – író, műfordító, Budapesten él.
- Cseke Ákos** (1976) – a PPKE Esztétika Tanszékének oktatója, Budapesten él.
- Balogh Tamás** (1965) – irodalomtörténész, Budapesten él.
- Mélyi József** (1967) – művészettörténész, Szentendrén él.
- Kenderesy Anna** (1993) – az ELTE BTK Esztétika Doktori Programjának hallgatója, Budapesten él.
- Owaimer Oliver** (1995) – a Szegedi Tudományegyetem magyar-történelem szakos hallgatója, Szegeden él.
- Bódi Katalin** (1976) – irodalomtörténész, kritikus, a Debreceni Egyetem oktatója, Nyíregyházán él.
- Kisantal Tamás** (1975) – irodalmár, Pécsen él.
- Urbán Bálint** (1984) – luzitanista irodalmár, fordító, a *Versum* szerkesztője, Budapesten él.
- Takáts József** (1962) – eszmetörténész, kritikus, Pécsen él.

Kodály
KOZPONT / CENTRE

ápr
20
19⁰⁰

2020

20 koncert

20 műsor

kodalykozpont.hu

*Bogányi
Gergely
Kárpát-medencei
turnéja*

 otpbank

PÉCSI SÖR
PRÉMIUM LAGER

PAPPAS
KLASSZISOKAL VEZET

ZSOLNAY
ÖRÖKSÉGKEZELŐ
NONPROFIT KFT.

PÉCS
A KULTÚRA
VÁROSÁ